

PAMÁTKY

ARCHAEOLOGICKÉ A MÍSTOPISNÉ,

vydávané od

archaeologického sboru Musea království Českého.

Redaktor:

Fr. J. Zoubek,
mimořádný úd královské české společnosti nauk.

Díl VII.

K dílu tomu přispěli pp.: A. Baum, Fr. Beneš, K. Brantel, Jos. Alex. Dunder, Fr. Dvorský, Jos. Emler, Dr. Jul. A. Foedisch, Em. Sal. z Friedberka, K. Frost, Jindř. Hellich, J. K. Hraše, Dr. K. Jičínský, Dr. Herm. Jireček, Mart. Kolář, JUC. Em. Komárek, A. Komínek, A. Kraft, Fr. Levý, Mor. Lüßner, Ferd. F. Náhlík, Fr. Nechvíle, Jan Orth, B. Peška, P. Fr. Petera, Fr. Pošepný, J. K. Rojek, F. A. Růžička, Ant. Rybička, Aug. Sedláček, Ant. Skřivan, Dr. Skřivan, Smolík, Fr. Smolík Slatinský, P. Jer. Solař, V. D. Stojanov, Fr. Stulík, V. St. Šála, Fr. Štolba, Dr. Ant. Tille, P. Fr. A. Tingl. J. E. Wocel, Jan Zákoral, Fr. J. Zoubek, Karel Žďárský ze Žďáru a na Dolanech v království Saském.

V PRAZE 1868.

Tiskem a nákladem Dra. F. Skrejšovského.

Mohyly Plavské v Budějovsku.

Vypisují J. K. Hraše a Fr. Stulík.

Po dlouhém čase strhnut jest závoj, který posud zakrýval archaeologické památky nejjihnějších krajů, kraje Táboorského a Budějovského, jichž si badatelé posud méně všímali, nežli se s potřebami vědy srovnávalo. Netušili jsme, že brzy po Ratajských budou jižněji objeveny mohyly Plavské, které Ratajským veskrz se podobají a od téhož kmene keltického pocházejí, po němž a vedle něhož později Slované v těch stranách mohyly své nasypali. ¹⁾

Ves *Plav* leží při pravém břehu řeky Malše, která od

¹⁾ Jak známo ze zpráv o schůzích archaeologického sboru mus. kr. Č., upozornil zasloužilý dopisující člen p. Fr. Stulík z Budějovic na mohyly Plavské, načež od téhož sboru i od vlasteneckých krajanů Budějovských a jinými vlastenci dle možnosti v prokopávání těch mohyl podporován byl. Později pomáhal mu badavý archaeolog p. prof. Hraše. Jejich přičiněním dostala se do našeho musea vzorná sbírka nálezů Plavských, která bude přední ozdobou nové skříně, která

Doudleb, někdy hradu Slavníkova, klikatým proudem kolem Plava k severu k Budějovicům se žene, kdež s Vltavou splývá — tak jsou také rozloženy Rataje, asi v téže vzdálenosti (150 kroků) od pravého břehu říčky Smutné, jako Plav od Malše. Jako pak Malše, opustivši Doudleby, z úzkého skalnatého úžlabí do trávnatého údolí vyplývá, jenž jest jižním výběžkem doliny Budějovské: tak i Smutná z těsných břehů hned pod Bezinkami do malebného údolí Ratajského volněji se žene. Jako za Rataji lesnaté návrší Bezinské nad Smutnou co výběžek pohoří Milevsko-Bechyňského vystupuje, na jehož straně severní živý pramen, od starodávna kamením roubený spatříš: tak i za Plavem na levém břehu Malše, čtvrt ho-

pro sbírky archaeologické v museu se připravuje. Jméno vesnice Plawen na Vyšebrodsku vykládá Palacký v „Popisu“ 318. na nejisto slovem Blava; že pak v listu z r. 1487 táž ves co *Plav* se píše, tudíž i my toho jména užíváme. Red.

diny západně od Plava, vystupuje lesnaté návrší, které s návrším, od Bourka se táhnoucím, se spojuje, odloučeno jsou od Malše živým potůčkem. Na návrší Plavském spatříš mezi lesními stromy vedle sebe starodávné hroby keltické i slovanské, které tu byly nasypany od těch, kteří tu prales byli vymýtili, aby rodové jich měli poslední odpočinek na místě slunečném, s něhož by bylo viděti po okolí, jako bývala vyhlídka s mohylného návrší Bezinského u Rataj, dokud opět lesem nezarostlo.²⁾

Plavských mohyl jest 29; sypány byly, jako jinde, od východu k západu, o čemž tři východní, od ostatních poněkud oddělené mohyly svědčí — tak i na Bezinkách, jen že tam jest číslo o 8 větší³⁾. Lesu sluší děkovati, že mohyly Plavské našim dnům byly dochovány; do všech borovice kořenů hluboko zapustily.

Lonského roku bylo 16 mohyl prokopáno: z prvu kopáno se strany západní, ale brzy byli dělníci zavedeni v stranu východní, kdež bylo lze nadíti se větší kořisti. Kopání mohyly I. šlo snadno, protože homole z prsti záležela. Jádru čili kořen mohyly obklíčen byl velikým kruhem kamenů, lepkou, dobře připravenou hlinou spojených, jako v mohylách Ratajských a Bezinských. U vnitř kruhu byl popel a hned pod ním mísky bronzové, řeměnky ke kůži přidělané a kosti popálené, zelenou rzí proniknuté (snad stehní). Jižně od kostí ležel náramek a jihovýchodně náramek druhý, oba vkusné a ušlechtilou rzí pokryté. Směrem jižním byly v témž hrobu vykopány dvě jehlice bronzové, 11 1/2" a 11 3/4" z déli. Ležely od sebe 8" vzdálené, od dotčených pak náramků byla jedna 6", druhá 12" vzdálena. Obě ležely směrem jižním; jehlice západnější byla tlakem kamení zkřivena. Ukončeny jsou péknou paličkou; jedna ozdobena jest třemi řadami vrytých vroubků po 3, 4 a 12ti; na druhé jest ve třech řadách 3, 5 a 7 vroubků⁴⁾, z čehož jde, že ozdobování jehlic toliko na vůli a vkusu řemeslníka záleželo. V celé mohyle nebylo žádné popelnice ani střepe.

V kameném ohradě druhé mohyly nebylo stopy žádné kůže. Nalezeny tu byly 2 krásné náramky, od nichž jižně, jako v mohyle I, ležela jehlice asi 12" z déli; od ní as 6" západněji byla jiná jehlice, trochu ohnutá, jako v moh. I.; severněji od ní a západně od náramků nalezeny 3 náramky do sebe vložené — po popelnici žádná stopa.

Nejdůležitější a největší byla mohyla III. Měla 18° objemu, 10 3' výšky. Sotva dělníci se strany východní trochu země skopli, dostali se na kruh velikých kamenů, a když několik kamenů odhodili, našli ihned kosti loketní, tak ztělé, že se ihned rozsypaly; na obou koncích kostí byly bronzové náramky, jak je zeměřelý za živa byl nosil. Vedle

nich byly kusy jakési zpráchnivělé desky. Mezi kostmi byly zbytky jakéhosi šatu koženého, které až do středu mohyly se táhly. Na kůži byly bronzové pukličky větší i menší s dvěma, třemi i více dírkami, jimiž provlečen byl řemének, pod pukličkou do kůže vsítý. Severně od kostí i od náramků leželo několik bronzových, asi 7" dlouhých, na hořejším konci rozšířených, na dolejších zoubřených trubiček, též řeménkem ke kůži přišitých. Jižněji byla jehlice 13" 6" z déli, na třech místech 6ti, 8mi a 12ti vroubků ozdobená. Nad kůži, která čím doleji, tím hustěji drobnými pukličkami byla posita, byly zbytky ztělé dřevěné desky. V stranu západní ležely též zpráchnivělé kosti loketní s náramky. Severně ležely dvě kosti pažní, zelenou rzí proniknuté; jižně byla, jako na východní straně, jehlice 15" z déli — největší Plavská jehlice. Na jihovýchodním konci nalezen zbytek pískovcové nádoby šestihrané — snad nádoby obětní.

Kosti tedy ležely velmi pravidelně: jedny od severovýchodu k jihozápadu, druhé od severozápadu k jihovýchodu, a jižně od obou byly jehlice. Prodloužíme-li směr kostí, poznáme, že ruce mrtvol, hlavou k severu, nohama k jihu položené, pod životem se stýkaly — upomínka na způsob nejstarší doby kamené. Vnějšík i hojný a skvostný obsah mohyly zřejmě o tom svědčí, že tu byla pochována osoba vzácná a velmi vážená. I lůžko její bylo bedlivěji, nežli jinde upraveno: dřevěná deska (snad dubová) ležela nad mrtvolou, aby tlak s hůry mírnila a sesypání země na mrtvolu zdržovala, a deska ta byla příčinou, že vzácné památky mohyly tak dobře se zachovaly. Hrobu s takovou deskou přehradnou nebylo posud v Čechách jinde nalezeno. Šat kožený s pukličkami v mohyle I. a III. má nás k tomu, že ta místa za hroby vůdců neb hrdin znamenitých, kteří snad brzy po sobě byly skonali, pokládáme. Takový kožený šat, který u nás posud málo kde nalezen byl, býval jistě velmi vzácný: když byl nový nebo vyciděn, třeptil se jasným bronzovým leskem, a kdo jej nosil, vynikal i osobou i nádherou mezi ostatními. Bronzové pukličky, které předkem prsa pokrývaly, nebyly jen ozdobou, nýbrž jakýmsi zvláštním brněním. Proto jsou i jehlice velmi dlouhé, nemajíce býti toliko ozdobou, nýbrž majíce roucho dobře spínati, aby nahoře i dole dobře staženo bylo; proto jsou i mohyly I. a III. na místě nejpřednější a nejvýznamnější, na kraji východním⁵⁾. Vzpomeň-li si, laskavý čtenáři, na mohylu Ratajskou čili u Bezinek (Pam. VI, 311), poznáš beze všeho dovozování, že i tvarem i obsahem podobá se mohyle I. a III. u Plavu, a že od téhož kmene i z téže staré doby pochází.

V kameném tarasu mohyly IV. nalezena byla ohnutá jehlice bronzová asi 10" z déli; severovýchodně od ní ležely vedle sebe tři náramky, toliko kraji mezi sebou se dotýkající. Severněji od nich ležely tři náramky, konci do sebe

²⁾ „Als allgemeine Bemerkung können wir anführen, dass man die grösste Anzahl Grabhügel u. Grabstätten an den Seeküsten findet, besonders auf solchen Stellen, wo man Aussicht nach dem Meere oder wenigstens nach einem Arme desselben hat, oder dass man auf Stellen, welche jetzt More und Wiesengründe sind, höchst selten Grabhügel findet.“ Leitfaden zur nordischen Alterthumskunde. Kopenhagen 1837, 25 stl. Tak i jinde, tak i v Čechách mivali hroby nejraději na místech, s nichž byl volný pohled do krajiny.

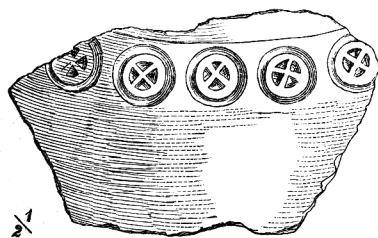
³⁾ Porovnávej s Plavskými mohylami Ratajské v „Památkách“ VI, 310. — Všichni národové k slunci co ku zdroji života se obraceli; i nejvzácnější památky najdeš na východní straně pohřebišť a na východním konci hrobů.

⁴⁾ P. Stalík, rozděliv povrch vnitřku mohyly na 7 dílů, dal jej z hluboka okopati, pilkou podřezati a zavděčil se tak museu kr. Č. nejvěrnějším obrazem mohyly, jejíž chemické prozkoumání p. Stolba co nejochtotněji již započal. Red.

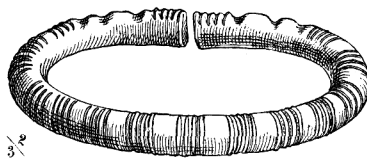
⁵⁾ Vedle tohoto výkladu dovolujeme si položití své osobní domněni. Takové brnění nezdá se nám býti příhodným a dostatečným ani k ranám sečným, ani k ranám bodným, ani nemyslíme, že by prudkostí šípů mohlo odolati. A krom toho nemohly jistě útlé a úzké náramky svalovitou ruku mužskou obsáhnouti. Máme za to, že dotčené mohyly byly nasypany nad rovy vzácných žen, a nechtějice hromaditi doklady a důvody, podotýkáme, že i nyní ženy některých kmenů nezamítají ozdob podobných. V etnografické výstavě Moskevské vidíš (dle Nár. L. 1867 čís. 68) Baškýrku: „dlouhý, s předu otevřený kaftan barvy nachové s obrubou stříbrnou; zpodu červená hedbávná sukně; od krku po pás jako kruhový šplývající čtverhraný, bílými kovovými šupinami posetý, se všech stran krajkováné řadami červených korálek . . .“ Red.

zasahující a náramkem čtvrtým obklíčené. Popelnic a kůže s pukličkami nebylo tu žádné. Hrob ten byl hrob ženský, a dle bronzů soudě, kladu jej s předešlymi do stejné doby, do času přecházejícího z doby kamené do doby bronzové.

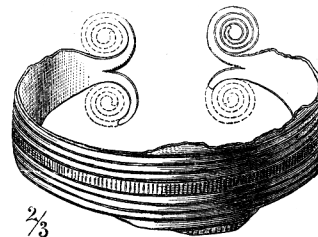
Mohyla V. měla objemu $18^{\circ} 2'$, průměru 7° , výšky $5'$. Na dně byla na prvotní půdě zavežena červená hrubá hlína; na ní stál dutý čtverhraný pilíř z kamenů, mezi nimiž a kolem nichž byla mastnice, promíchaná obyčejnou zemí. V zemi kolem pilíře ležely zbytky zbraní železných, jichž tu více bývalo, ale rez ostatek na dobro sežral. Zbraně ty byly, jak stopy v hlíně ukazovaly, nejvíce hroty a nože, jako nožik u Rataj na Chlumu nalezený (Pam. VI, 310). Kde zbraně ležely, byla samá rez, která pronikla i do vrstvy drobné bílé hlíny, kterouž zvláště celý vnitřek pilíře naplněn byl. V tomto pilíři byly v hlíně dvě velké popelnice, rukou z hrubé hlíny dělané, asi $9''$ od sebe vzdálené; v každé byly dvě menší popelnice, jedna v druhé. Nad nimi asi $7''$ výše byla menší popelnice, taktéž dvě popelničky v sobě zavírající; kromě popele a kulatých křemelovitých kaménků nebylo v popelnici ničeho. Výše byla vrstva hlíny, nad ní pak téměř mohyly z prsti. Patrně liší se tato mohyla i obsahem i sestavením, a sluší ji položití do doby pozdější.

Obraz 1.

Obraz 2.

Obraz 3.

Mohyla VI. měla objemu $17^{\circ} 1'$, průměru 6° , výšky $11'$. Skládala se z těchto vrstev: dole byla hrubá červená hlína, na ní $7''$ z výši pevná dlažba ze žuly, pískovce a křemene; na dlažbě byla na $8''$ výšky drobná bílá hlína s většími i menšími vrstvami popele; na té vrstvě byl kolem jádra mohyly kamený kruh. Jádro mohyly záleželo z vrstvy popelovité hlíny a z kameného pilíře asi $3' 5''$ z výši. Na hořejším kraji pilíře stály tři popelnice starého tvaru, v nichž kromě kamených kuliček ničeho nebylo. Vrchol mohyly záležel z úrodné země.

Mohylám V. a VI. podobaly se ostatní mohyly; i v nich bylo mnoho popelnic. V některých mohylách byly nalezeny kusy železných hrotů, kus velkého skleněného korálu, krásné bronzové náramky, jehlice a nýtky, kůstky těl lidských, homolovité kameny, křemelovité kuličky, oblé kaménky v popelnicích; jiných památek v mohylách Plavských nebylo.

Dle rozdílnosti obsahu dají se západní mohyly Plavské seřaditi v dvoje oddělení: v jedněch jsou popelnice a bronz, v druhých buď jen popelnice nebo popelnice a věci železné. A přidáme-li k nim mohyly východní, můžeme říci, že

1. mohyly východní patří do doby bronzové;
2. ze západních jedny do přechodu z doby bronzové do železné;
3. ze západních druhé do doby železné.

Podobají pak se všechny mohylám Ratajským:

1. mohylám u Bezinek, 2. mohylám na Chlumu, 3. mohylám na Homoli — 1. a 2. jsou před slovanské, 3. jsou mohyly slovanských Doudlebů, kteří v jižních končinách vlasti naší záhy se byli usadili.

Ve prospěch naší vědy bylo by přáti, aby ne jen ostatních 13 mohyl Plavských, nýbrž i ostatní mohyly Ratajské brzy mohly býti prokopány; dokud zajisté nepoznáme několik pohřebišť v celosti, zůstane naše vědění a přesvědčení archaeologické nejisté a necelé, zakládající se na jednotlivostech a podobnostech, v nichž není souvislosti a posloupnosti.

Pro rozmnožení vzorků ozdob popelnic přidáváme proužek ornamentů popelnic Plavských (obr. 1.), ačkoli skoro všechny nádoby Plavské byly hladké, bez ozdob; i dva náramky Plav-

ské pro porovnání s jinými (obr. 2. a 3.) k vypsání tomuto přidáváme.

Dodatek. K společnému tomuto vypsání přidává p. prof. Hraše tuto zprávu:

Asi půl hodiny od Plava, na východní straně župního hradu Doudlebského, našel jsem dvě mohyly: větší má objemu $27^{\circ} 2'$, průměru $7^{\circ} 4'$, výšky $5' 7''$ — patrně, že výška během času velmi se sáhla. Mohyly tak blízko u župního hradu jistě zasluhují pozornosti archaeologů také proto, že by snad sousední mohyly Plavské ve mnohých věcech mohylami Doudlebskými mohly býti vysvětleny. Památné jsou i zbytky valů Doudlebských, jež místy posud dobře pozorovati lze. Valy Doudlebské i veliké valy nedaleko hradu Maidšteina, asi 3 hodiny od Krumlova proskou mám o příštích prázdninách.